

KAMU MALİYESİNDE GELİŞMELER

21 Kasım 2024

21 Ekim 2024 tarihi itibarıyla Merkezi yönetim bütçe uygulama sonuçları ve bununla ilintili olarak merkezi yönetim borç stoku verileri ile cari işlemler hesabı ve bununla ilintili olarak Türkiye dış borcu verileri aşağıdaki gibidir.

1) Merkezi Yönetim Bütçesi 1.074 Milyar TL Açık Verdi:

Bütçe Dengesi:

Ocak-Ekim/2024 döneminde Bütçe Giderleri geçen yılın aynı dönemine göre %79 oranında artarak 8.114 milyar TL, Bütçe Gelirleri %75 oranında artarak 6.853 milyar TL olarak gerçekleşti.¹

Bu gerçekleştirmeler sonucundan geçen yılın aynı döneminde 608 milyar TL açık veren Merkezi Yönetim Bütçesi, bu dönemde 1.260 milyar TL açık verdi.

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri			Değişim %
(Milyon TL)	2023 Ocak- Ekim	2024 Ocak- Ekim	
BÜTÇE GİDERLERİ	4.521.796	8.114.115	79,4
Personel Giderleri	1.096.489	2.248.311	105,0
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	153.574	275.599	79,5
Mal ve Hizmet Alımları	322.368	517.568	60,6
Cari Transferler	1.826.752	3.090.522	69,2
Sermaye Giderleri	296.487	636.751	114,8
Sermaye Transferleri	162.778	61.691	-62,1
Borç Verme	125.675	234.769	86,8
Faiz Giderleri	537.674	1.048.905	95,1
BÜTÇE GELİRLERİ	3.913.733	6.853.826	75,1
Vergi Gelirleri	3.391.461	5.777.663	70,4
Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	107.812	112.327	4,2
Özel Gelir. Al. Bağış ve Yard.	23.302	128.827	452,9
Faizler, Paylar ve Cezalar	290.814	633.152	117,7
Sermaye Gelirleri	9.985	15.728	57,5
Alacaklardan Tahsilat	5.496	9.843	79,1
Özel Büt. İdarel. Öz Gelirleri	63.925	139.256	117,8
Düz. ve Denet. Kurum. Gelir.	20.937	37.030	76,9
BÜTÇE DENGESİ	-608.063	-1.260.289	-107,3

Giderler:

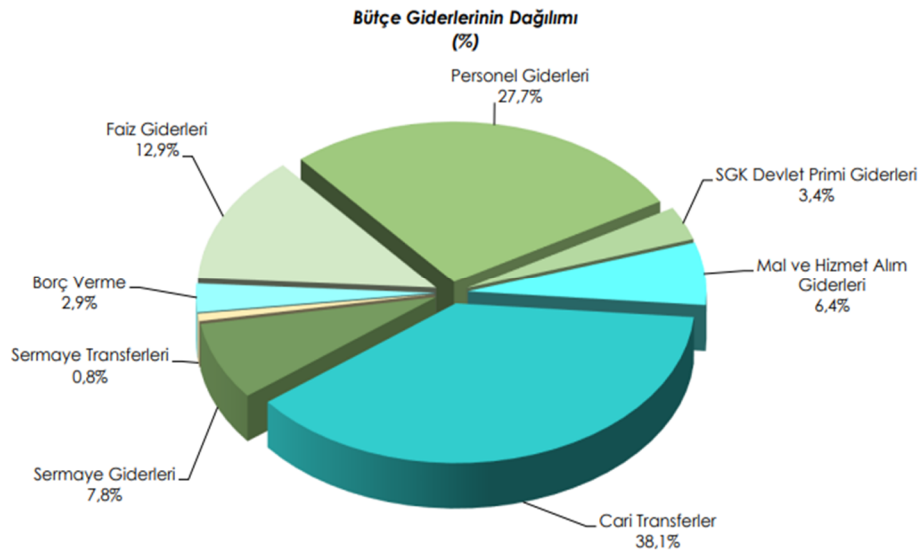
¹ <https://hmb.gov.tr/bumko-aylik-butce-uygulama-sonuclari>

Bu dönemde Faiz Hariç Giderler %77 oranında artarken, faiz giderleri %95 oranında artarak 1.048 milyar TL olarak gerçekleşti.

Bütçe Giderleri içinde en yüksek artış %384 oranı ile 4. Cari Transferler-c) Kar Amacı Gütmeyen Kur. Yapılan Trans.-**Diğer** kaleminde gerçekleşmiştir.

	Gider Türü (Milyon TL)	2023 Ocak-Ekim	2024 Ocak-Ekim	Artış %
1	4. Cari Transferler-c) Kar Amacı Gütmeyen Kur. Yapılan Trans.- Diğer	19.916	96.465	384,4
2	4. Cari Transferler- a) Görev. Giderleri-Ziraat Bankası- Tarımsal Üreticilere Kredi Faiz Dest.	15.040	64.315	327,6
3	4. Cari Transferler- b) Hazine Yardımları-Sağlık, Emeklilik ve Sos.Yardım Gid.- SSK 5 Puan İndirimi	64.836	220.372	239,9
4	4. Cari Transferler-e) Tarımsal Destekleme Ödemeleri- Fark Ödemesi Destekleme Hizmetleri	7.295	22.671	210,8
5	7. Borç Verme-a) Yurtiçi Borç Verme- Diğer	16.303	39.391	141,6
6	4. Cari Transferler-i) Gelirden Ayrılan Paylar- Fon Payları- SYDTF	22.917	53.454	133,2
7	5. Sermaye Giderleri- Gayrimenkul Sermaye ve Üretim Giderleri	222.001	510.872	130,1
8	4. Cari Transferler-a) Görev. Giderleri- Halk Bankası- Esnaf ve Sanatkârlara Kredi Faiz Dest.	12.582	28.858	129,4
9	5. Sermaye Giderleri- Gayrimenkul Alımları ve Kamulaştırması	15.877	36.282	128,5
10	4. Cari Transferler-b) Hazine Yardımları- Diğer Hazine Yardımları - DFİF (İhracat Desteği)	8.424	17.900	112,5

Bütçe Giderlerinin ana gider kalemleri itibariyle oransal dağılımı aşağıdaki gibidir:

Grafikten görüldüğü üzere bu dönemde bütçe giderleri içinde en yüksek paya sahip ana gider kalemi %38 oranı ile **Cari Transferler**, ikinci sırada % 2 oranı ile **Personel Giderleri**, üçüncü sırada %12 oranı ile **Faiz Giderleridir**.

Bütçe giderleri içinde en yüksek paya sahip cari transferler kalemi içinde başlıca; **Hazine Yardımları** (İşsizlik Sigorta Fonu, Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri, DFİF, Diğer) 1. milyar TL, **Gelirden Ayrılan Paylar** (mahalli idareler, fonlar) 840 milyar TL ve **Görevlendirme Giderleri** (KİT, Halk Bankası Esnaf Kredi Faiz Desteği, Ziraat Bankası tarımsal kredi faiz desteği) 310 milyar TL yer almaktadır.

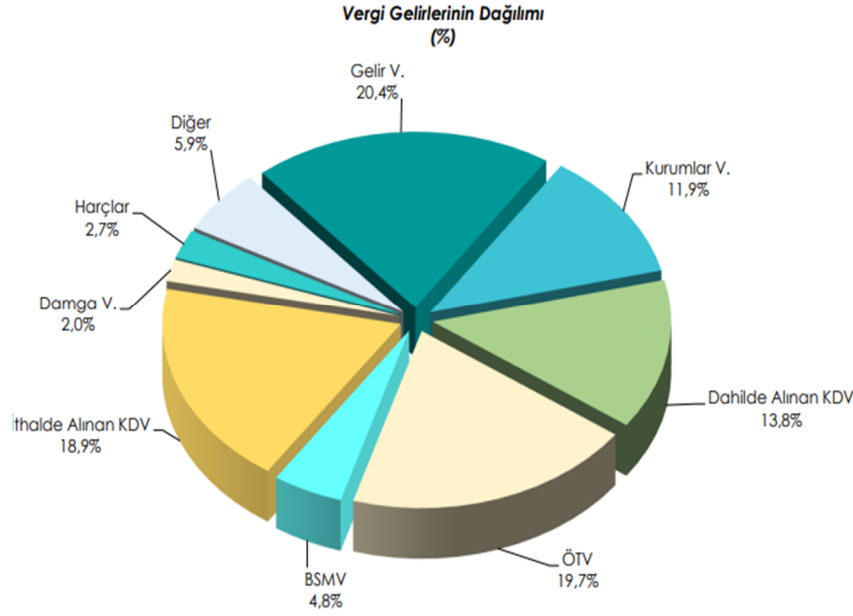
Gelirler:

Bu dönemde vergi gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre %70 oranında artarken, vergi dışı gelirler %105 oranında artış göstermiştir.

Bu dönemde vergi türleri içinde en yüksek artış Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinde %173 oranında gerçekleşmiştir.

	2024/2023
(Milyon TL)	Değişim (%)
Vergi Gelirleri	70,4
Gelir Vergisi	120,0
Kurumlar Vergisi	36,9
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	97,4
Özel Tüketim Vergisi	60,5
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	173,8
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	45,9
Damga Vergisi	78,8
Harçlar	54,9
Diğer	48,9
Vergi Dışı Gelirler	105,7

Vergi gelirlerinin vergi türleri itibariyle oransal dağılımı aşağıdaki gibidir:

Grafikten görüldüğü üzere bu dönemde vergi gelirleri içinde en yüksek paya sahip vergi türü %20 oranı ile Gelir Vergisidir.

2) Merkezi Yönetim Borcu 8.795 Milyar TL Olarak Gerçekleşti:

Ekim/2024 Ayı itibariyle Merkezi Yönetim Toplam Brüt Borç Stoku, önceki yıl sonuna göre 1.912 milyar TL artarak 8.795 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Borç stokunun 4.594 milyar TL'sı İç Borç Stoku, 4.201 milyar TL'si ise Dış Borç Stoku'dur.²

Merkezi Yönetim Toplam Brüt Borç Stoku								
(Milyon TL)	Hazine Bonusu (I)	Devlet Tahvili	Ulus. Tahvil	Toplam Tahvil (II)	Kredi (III)	İç Borç Stoku	Dış Borç Stoku	Toplam Stok (I+II+III)
2010	9.525	343.317	68.641	411.957	52.664	352.841	121.305	474.146
2011	0	368.778	88.308	457.087	61.983	368.778	150.291	519.070
2012	3.684	382.858	91.726	474.584	54.633	386.542	146.359	532.901
2013	0	403.007	119.007	522.014	64.179	403.007	183.186	586.193
2014	0	414.649	135.161	549.809	62.708	414.649	197.869	612.517
2015	0	440.124	167.345	607.469	70.777	440.124	238.122	678.246
2016	1.025	467.620	211.386	679.006	79.921	468.644	291.307	759.952
2017	974	534.473	252.318	786.791	88.729	535.448	341.047	876.494
2018	5.495	580.647	364.914	945.561	116.059	586.142	480.973	1.067.115
2019	15.483	739.569	451.224	1.190.794	122.559	755.052	573.784	1.328.836
2020	0	1.060.354	592.959	1.653.312	158.799	1.060.354	751.758	1.812.111
2021	9.920	1.311.270	1.087.334	2.398.604	339.305	1.321.189	1.426.639	2.747.828
2022	18.896	1.886.435	1.644.901	3.531.336	485.223	1.905.331	2.130.124	4.035.455
2023	1.251	3.208.001	2.717.554	5.925.555	809.806	3.209.252	3.527.360	6.736.612
2024/9	34.812	4.339.413	3.320.001	7.659.414	955.115	4.374.225	4.275.117	8.649.341

² <https://hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

2024/10	47.438	4.547.009	3.260.197	7.807.206	941.011	4.594.447	4.201.208	8.795.655
---------	--------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------

3) Cari İşlemler Hesabı Ocak-Eylül 2024 Döneminde 9.6 milyar Dolar Açık Verdi:

TCMB Ödemeler Dengesi Eylül-2024 Ayı istatistiklerine göre ödemeler dengesi ana kalemlerinde ve bunların önemli alt kalemlerindeki gelişmeler aşağıdaki gibidir. ³

➤ Cari işlemler hesabında Ocak-Eylül döneminde 5.2 milyar Dolar açık:

- ✓ Bu dönemde İhracat geçen yılın aynı dönemine göre %3 oranında artarak 188 milyar Dolar, ithalat %10 oranında azalarak 230 milyar Dolar, dış ticaret açığı %43 oranında azalarak 41 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Bu dönemde Hizmet gelirleri %8 oranında artarak 86 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Eylül-2024 ayında cari işlemler hesabı aylık bazda 2.9 milyar Dolar fazla verdi. Geçen yılın aynı ayında 2.796 milyon Dolar fazla vermişti.
- ✓ TÜİK ve Ticaret Bakanlığı GTS verilerine göre;⁴ ihracat 2024 yılı Ocak-Eylül döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %3,2 artarak 192.7 milyar dolar, ithalat %8,0 azalarak 252.6 milyar dolar olarak gerçekleşti.

➤ Doğrudan Yatırımlarda 3.4 milyar Dolar net giriş:

- ✓ Bu dönemde doğrudan yabancı yatırımı toplam 7.6 milyar Dolar (bunun net 2.1 milyar Doları yabancıların gayrimenkul alımı), yurt dışına sermaye yatırımı net 4.2 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Eylül ayında doğrudan yatırımlarda aylık bazda net 649 milyon Dolar giriş gerçekleşti.

➤ Portföy Yatırımlarında 15,5 milyar Dolar net giriş:

- ✓ Bu dönemde yurt içi yerleşiklerce yurt dışında 12.4 milyar Dolar portföy alışı gerçekleştirildi.
- ✓ Yurt dışı yerleşikler hisse senedi piyasasında 1,9 milyar Dolar satış gerçekleştirdi.
- ✓ Yurtiçi yerleşiklerce yurtiçi ve uluslararası piyasalardaki tahvil ihraçları ile ilgili olarak 30 milyar Dolar net kullanım gerçekleştirildi. (Bankalar 11.7; Genel hükümet 15.2; Diğer sektörler 3).
- ✓ Eylül ayında portföy yatırımlarında aylık bazda net 370 milyon Dolar giriş gerçekleşti. Yabancılar bu ayda hisse senedi piyasasında 83 milyon Dolar satış gerçekleştirdi.

➤ Diğer yatırımlarda 2.9 milyar Dolar net giriş:

- ✓ Bu dönemde yurt içi bankaların yurt dışı muhabirlerindeki efektif ve mevduat varlıkları 9.4 milyar Dolar arttı.
- ✓ Yurtdışı yerleşiklerin bankalar nezdindeki mevduatları 8.4 milyar Dolar arttı.

³ TCMB/İstatistikler/Ödemeler Dengesi

⁴ <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>

- ✓ Yurt içi yerleşiklerin (Merkez Bankası, Bankalar, Genel Hükümet, Diğer sektörler) net kredi kullanımı 18 milyar Dolar olarak gerçekleşti.
- ✓ Ticari kredilerde net (vadeli ithalat– vadeli ihracat) 2,8 milyar Dolar azalış gerçekleşti.
- ✓ Eylül ayında diğer yatırımlarda aylık bazda net 1.5 milyar Dolar giriş gerçekleşti.
- **Net Hata ve Noksan kaleminde 20 milyar Dolar doları çıkış:**
 - ✓ Eylül 2024 Ayı içinde ise 2.5 milyar Dolar çıkış gerçekleşti.
- **Resmi rezervlerde 4.1 milyar dolar azalış:**
 - ✓ Eylül 2024 Ayı içinde ise 0.7 milyar Dolar azalış gerçekleşti.

	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD Doları)	2023 Ocak-Eylül	2024 Eylül	2024 Ocak-Eylül	
A-	CARİ İŞLEMLER HESABI	-36.122	2.988	-5.271	↓ -85 %
1.	Ihracat	183.728	21.667	188.984	↑ 3 %
2.	İthalat	256.058	24.780	230.454	↓ -10 %
	<i>Mal Dengesi</i>	-72.330	-3.113	-41.470	↓ -43 %
3.	Hizmet Gelirleri	80.413	11.870	86.390	↑ 8 %
4.	Hizmet Giderleri	35.855	4.480	38.672	
5.	Birincil Yat. Kaynaklı Gel.	8.009	1.219	9.924	
6.	Birincil Yat. Kaynaklı Gid.	16.841	2.449	21.445	
7.	İkincil Yat. Kaynaklı Gel.	482	-59	2	
B.	SERMAYE HESABI	-167	-6	-111	
C.	FİNANS HESABI	-33.644	-2.538	-21.967	
8.	Doğrudan Yatırımlar: NVE	4.354	434	4.227	
9.	Doğrudan Yatırımlar: NYO	7.126	1.083	7.670	↑ 3.443
10.	Portföy Yatırımları: NVE	1.961	2.573	12.454	
11.	Portföy Yatırımları: NYO	3.699	2.943	28.022	↑ 15.568
11.1.	<i>Hisse Senetleri</i>	-165	-83	-1.981	
11.2.	<i>Borç Senetleri</i>	3.864	3.026	30.003	
12.	Diğer Yatırımlar: NVE	4.367	2.593	13.172	↑ 2.956
13.	Diğer Yatırımlar: NYO	33.501	4.112	16.128	
	<i>Cari, Ser. ve Finans Hesapları</i>	-2.645	5.520	16.585	
D.	NET HATA VE NOKSAN	-8.313	-6.239	-20.723	↓
	<i>GENEL DENGE</i>	10.958	719	4.138	
E.	REZERV VARLIKLAR	-10.958	-719	-4.138	
14.	<i>Resmi Rezervler</i>	-10.958	-719	-4.138	↓

4) Türkiye'nin Dış Borcu 511 Milyar Dolar Olarak Gerçekleşti:

Türkiye Brüt Dış Borç Stoku 2024 Yılı 2. Çeyrek itibariyle 511 milyar Dolar olarak gerçekleşti.⁵ Bir önceki çeyrekte 500,3 Milyar Dolar düzeyindeydi.

⁵ <https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

Özel sektörün borcu bir önceki çeyrekteki 252,3 Milyar Dolar düzeyinden 253,5 Milyar Dolarına çıkarken, Kamunun toplam dış borcu 201,6 Milyar Doları düzeyinden 207,4 Milyar Dolarına çıktı.

Türkiye Brüt Dış Borç Stoku/ GSYH oranı bir önceki çeyrekteki %50,4 oranından %44,2 oranına geriledi.

Türkiye Net Dış Borç Stoku Stoku 2024 Yılı 2. Çeyrek itibariyle 265,3 milyar Dolar olarak gerçekleşti.⁶ Bir önceki çeyrekte 279,9 Milyar Dolar düzeyindeydi. Türkiye Net Dış Borç Stoku/GSYH oranı bir önceki çeyrekteki %23,9 oranından %22,1 oranına geriledi.

TÜRKİYE BRÜT DIŞ BORÇ STOKU (Milyon ABD Doları) 30.09.2024											
	KAMU SEKTÖRÜ			TCMB			ÖZEL SEKTÖR			TÜRKİYE BDBS (I+II+III)	TÜRKİYE BDBS / GSYH (%)
	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (I)	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (II)	KISA VADE	UZUN VADE	TOPLAM (III)		
1990	0	33.268	33.268	855	7.487	8.342	8.645	2.125	10.770	52.381	26,1
2000	2.461	47.621	50.081	653	13.437	14.090	25.187	29.244	54.431	118.602	43,4
2002	915	63.618	64.533	1.655	20.348	22.003	16.109	29.179	45.288	131.824	55,4
2005	2.133	68.398	70.531	2.763	12.662	15.425	38.560	51.057	89.617	175.573	34,8
2015	16.997	99.741	116.738	176	1.143	1.319	87.423	197.380	284.803	402.860	46,5
2016	17.081	106.632	123.713	399	703	1.102	72.820	208.653	281.473	406.288	46,7
2017	19.426	117.836	137.262	1.753	0	1.753	88.454	223.681	312.135	451.149	52,5
2018	20.828	122.391	143.219	5.914	0	5.914	66.238	210.964	277.202	426.334	53,4
2019	23.444	137.444	160.888	8.452	0	8.452	63.975	181.033	245.008	414.348	54,5
2020	24.892	152.735	177.627	21.344	0	21.344	65.358	164.063	229.421	428.392	59,7
2021	22.219	156.412	178.631	26.052	0	26.052	70.080	160.432	230.512	435.195	53,9
2022	28.895	156.273	185.168	32.790	0	32.790	86.921	151.849	238.770	456.728	50,4
2023	34.473	167.191	201.664	46.360	0	46.360	95.379	156.495	251.874	499.898	44,2
2024/II	38.299	172.374	210.673	44.691	0	44.691	95.575	161.036	256.611	511.975	42,6

Dr. Mustafa Bulut
Yeminli Mali Müşavir

⁶ <https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>